

KÖZÖSSÉGI FINANSZÍROZÁS- AVAGY MIRE KÉPES A KÖZÖSSÉG EREJE A PÉNZÜGY VILÁGÁBAN?

CROWDFUNDING- WHAT THE STRENGTH OF THE COMMUNITY CAN DO IN THE WORLD OF FINANCE?

Domos Panna* – Varga Zoltán**

Absztrakt

A crowdfunding, vagyis a közösségi finanszírozás egy fiatal jogintézmény, mely a 2008-ban kirobbant gazdasági világválság következtében kezdte meg térnyerését először az Amerikai Egyesült Államokban, majd fokozatosan beszivárgott az európai kontinens országainak pénzügyi rendszereibe és gazdaságába. Az Európai Bizottság szavaival élve a crowdfunding egy pénzszerzési, illetve finanszírozás-keresési mód, melynek lényege és a hagyományos tőkeszerzési módoktól megkülönböztető jellege a pénzüsszegek nagyságában és azok forrásában rejlik. Szemben a bankok által nyújtott szolgáltatásokkal, a közösségi finanszírozás esetében sok kis összeget egyének nagyobb csoportja nyújt erre a célra létrehozott internetes honlapokon vagyis platformokon keresztül. A koncepció előremutató előnyeivel szemben kockázatok jelentős sorát hordozza magában, mégis a kockázatkezelésnek és a napról napra, dinamikusán változó, még képlékeny jogi szabályozásnak köszönhetően eredményes és egyre népszerűbb eszközt jelent a forráshiány leküzdése érdekében alkalmazott vállalkozásfinanszírozásnak.

Kulcsszavak: közösség, közösségi finanszírozás, közösségi erőforrás toborzás, projektgazda és befektetők, platformok

Abstract

Crowdfunding is a relatively new legal institution that started to grow in the wake of the global economic crisis in 2008. Crowdfunding is a new legal institution that started to grow in the United States of America after the global economic crisis in 2008, and has slowly made its way into the financial systems and economies of the European continent. In the words of the European Commission, crowdfunding is a way of raising money or seeking finance, which is different from traditional ways of raising capital in terms of the size of the sums of money and their source. In contrast to the services provided by banks, crowdfunding involves a large number of small funds being provided by a wider group of individuals through dedicated websites or platforms. Despite the forward-looking benefits of the concept, it carries a significant number of risks, yet it is an effective and increasingly popular way of financing businesses to overcome resource shortages, thanks to risk management and the still fluid and dynamic legal framework that is changing day by day.

Keywords: community, crowdfunding, crowdsourcing, project owners and investors, platforms

* Domos Panna, ötödéves joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, domospanna2001@gmail.com

** Dr. Varga Zoltán PhD egyetemi docens, tudományos és nemzetközi dékánhelyettes, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Államtudományi Intézet, Pénzügyi Jogi Tanszék, zoltan.varga@uni-miskolc.hu

1. A közösség ereje mindenk felett!

„*Mindegy, milyen akadályok kerülnek elénk, semmi sem állhat milliányi változást követelő hang útjába.*” Az idézett sor Barack Obama volt amerikai elnök, még a Demokrata Párt elnökjelöltjeként 2008. januárjában Goffstownban tartott előválasztási kampánybeszédéből származik. Ezen magvas gondolat egyértelműen a közösség mindenk feletti erejét hangsúlyozza, mely erő lehet sokszor pusztító is, de általa új lehetőségek nyílhatnak meg mind a közösség tagjai, mind pedig a közösségen kívül álló egyének számára.

Az emberek tömege nem csak akkor válik közösséggé, ha azonos nyelvet beszélnek, azonos kultúrában vagy érdeklődési körökben osztoznak, vagy azonos eszmék szerint élik életüket, hanem akkor is, ha az együttműködési készség megléte mellett egy közös célért dolgoznak. Ilyen közös célokat foglalnak magukba a közösségi finanszírozási kampányok is. Persze a valóság sokkal árnyaltabb, hiszen, amint látni fogjuk az egyes crowdfunding modellek esetén, sokszor inkább az egyéni érdekek elérése a fő cél, azonban ez semmit sem változtat a vizsgált finanszírozási forma mögött álló és azt megalapozó eredeti elgondoláson, hiszen a közösségi finanszírozás alapkonceptióját a jótékonykodás és a segítségnyújtás, mint emberi jellemvonások adják.¹

A nyitó passzusokban idézett gondolat nem hiába a volt amerikai elnöktől származik. A crowdfunding, mint alternatív finanszírozási forma elhelyezhető a közösségtől származó erőforrások nagyobb halmazában, mely halmaz magába foglalja a *közösségtől származó tudást* (crowdwisdom), a *közösségi általi alkotást* (crowdcreation) és *véleményalkotást* (crowdvoting) valamint végső, de nem utolsó sorban a *közösség által nyújtott anyagi támogatást*, mint crowdfunding kategóriáját. Ezeket összefoglalóan *crowdsourcingnak*, vagyis *közösségi erőforrás-toborzásnak* nevezzük.² Ez a kifejezés Barack Obama 2008-as elnökválasztási kampányából származik, hiszen a volt amerikai elnök az információs társadalom és digitális környezet által megteremtett lehetőségeket és az internetes közösségi hálózatokat felhasználva mozgósította a kampányában résztvevőket, akik az internetalapú kommunikációnak köszönhetően megoszthatták egymással anyagi, illetve szellemi erőforrásaikat a kampány előmozdítása érdekében.³

Jelen kutatás keretei között figyelmünket kizárólag a crowdfunding felé célszerű összpontosítanunk, mely a crowdsourcing többi típusával ellentétben a tisztán finanszírozási módokra irányul, ezzel létrehozva egy három pórusból álló, személyes véleményem szerint különleges és egyedülálló jogviszonyt, melynek lényege az általam vizsgált szerzők megközelítései közül az alábbi fogalommal írható körül a legjobban:

„Crowdfunding alatt a *közösségektől*, vagyis a tömegektől *kis összegben, online történő, alternatív finanszírozást jelentő pénzgyűjtésként* megfogalmazott folyamatot értjük, amely szerteágazó, akár *kulturális*, akár *társadalmi* és *forprofit* célrendszer alapján különféle, leggyakrabban *adomány-, jutalom-, részvénytőke- és hitelalapú* üzleti modellre épül.”⁴

A finanszírozásra épülő jogviszony esszenciája tehát a közösségben, pontosabban a finanszírozással létrejövő tartós társadalmi csoportokban, az online platformokban és az általuk

¹ ZSARNÓCZKY-DULHÁZI Fanni – KOPPER Bence – ZSARNÓCZKY Martin – DÁVID Lóránt Dénes: A közösségi finanszírozás helye és szerepe a mai társadalmakban, különös tekintettel hazánkra és az egészségügyi kiadásokra, Civil Szemle 2022/1., 43.

² ZSARNÓCZKY-DULHÁZI – KOPPER – ZSARNÓCZKY – DÁVID i.m. 42.

³ MERKOVITY Norbert: Barack Obama elnöki kampányának sajátosságai (elérhető: https://mediakutato.hu/cikk/2009_01_tavasz/08_obama_elnoki_kampanya)

⁴ KUTI Mónika – HORNYÁK Miklós: A technológiai közösségi finanszírozás trendjei, Külgazdaság LXI. évf., 2017. május–június 29.

megvalósuló közvetlen interakcióban, valamint a részt vevő alanyok közötti kapcsolattartásban ragadható meg. Az ilyen formában megvalósuló érintkezés a finanszírozandó projektet javasoló *projektgazda*, a javasolt projektet finanszírozó *befektetők*, valamint közösségi finanszírozási *szolgáltató* formájában egy közvetítő szervezet között jön létre, mely utóbbi egy online *platform* segítségével összeköti egymással a projektgazdákat és a befektetőket.⁵

2. Amit a crowdfundingről tudni érdemes

2.1. Közösségi finanszírozási modellek

A projektgazda pénzgyűjtésének sikeressége nagyban függ attól, hogy az indítható crowdfunding kampányok mely modelljének, illetve típusának használatával kívánja megszólítani és finanszírozásra sarkallni a tömeget. Az általam vizsgált szerzők műveikben megkülönböztetnek *nonprofit*, illetve *üzleti jellegű- forprofit* finanszírozási formákat. Hagyományosan, ahogyan az a fentebb idézett fogalomból is jól kivehető, aszerint, hogy milyen mértékben hasonlít a konstrukció a hagyományos banki és tőkepiaci finanszírozási formákra, négy közösségi finanszírozási modellt különböztethetünk meg egymástól, melyeknek szemléltetésére az alábbi táblázat szolgál:

Közösségi finanszírozás	
Nonprofit	Üzleti
Adományalapú közösségi finanszírozás, melynek során a közösség különféle jótékonyági kezdeményezéseket támogat, bárminemű pénzügyi érdek nélkül. ⁶ A finanszírozás lehetőségével bárki élhet, a felajánlás összege nincs meghatározva, valamint az ellenszolgáltatás nem jár a támogatóknak pénzükért cserébe.	Hitelalapú közösségi finanszírozás esetében lényegében egy hitelszerződés valósul meg a felek között, hiszen a magánszemélyek különböző kritériumok szerint megállapított kamatért cserébe hitelt adnak a projektgazdáknak, akik azt meghatározott ütemezés szerint fizetnek vissza. ⁷
Jutalomalapú közösségi finanszírozás esetében a támogatók valamilyen materiális vagy immateriális fizetségben részesülnek, ⁸ ezek különböző jutalmak vagy ajándékok, melyek gyakran a támogatott termékek még azok piacra dobása előtt. ⁹	Résvényalapú közösségi finanszírozás, melynek értelmében a projektgazda tőkére tesz szert, míg a befektető üzletrészt és azzal járó szavazati jogot kap. Ilyen kampányokat legtöbbször a már működő, de még korai fázisú vállalkozások indítanak. ¹⁰

A projektgazdáknak minden esetben tisztában kell lenniük az egyes modellek által nyújtott lehetőségekkel, a következményekkel, valamint a későbbiekben a befektetőkkel és a platformokkal szemben őket terhelő kötelezettségek körével. Minden projektgazda érdeke a lefolytatott kampány sikeres lezárulása, ezért is ajánlott számukra a közösségi finanszírozás

⁵ Az Európai Parlament és Tanács 2020/1503 (EU) rendelete, preambulum

⁶ GÁBOSSY Ákos: Újabb irányzatok a közösségi finanszírozásban; Pénzügyi Szemle 2016/4., 547.

⁷ BETHLENDI András – VÉGH Richárd: Közösségi finanszírozás - valós lehetőség-e a hazai kisvállalatok számára? Hitelintézeti szemle 2014., 103.

⁸ GÁBOSSY i.m. 547.

⁹ ESF crowdfunding manual: Kivonat A Crowdsourcing című kézikönyvből; Compet-Terra 2016, 5.

¹⁰ HORVÁTH András: Hogyan szolgálja a közösségi finanszírozás a fenntarthatóságot? XVI. Soproni Pénzügyi Napok Konferenciakötet, Soproni Egyetem Kiadó Sopron, 2022, 343.

típusainak részletekbe menő megismerése, hogy az általuk megálmodott projekt egy olyan finanszírozási kampány keretei között folytatódhasson le, amely alkalmas a befektetői kör és a közösség figyelmének felhívására, ahol a tömeg ereje igazolja a piaci igényt, mely piaci igény helyezi szilárd alapokra a megvalósuló projekteket.¹¹

A közösségi finanszírozási kezdeményezések „*mindent vagy semmit*” mentalitást követve csak akkor jelentenek sikeres kampányt a projektgazdák számára, ha az előre meghatározott célösszeg maradéktalanul összegyűlik. Az összeg csak ekkor kerül a projektgazdához, ha erre azonban nem kerül sor, akkor az egyének visszakapják az általuk megfizetett pénzüsségeket. Éppen ezért is fontos az alkalmazott modell és kampány-morál kellő gondossággal történő megválasztása, hiszen fennáll annak a veszélye, hogy a projektgazda üres kézzel „hoppo marad”.

2.2. Előnyök, hátrányok és kockázatcsökkentés

A vállalkozások szabadon eldönthetik, hogy melyik közösségi finanszírozási típus keretében kívánják megindítani kampányaikat, azonban még a számukra és a befektetők számára is legkézenfekvőbbnek és leghatékonyabbnak tűnő modell kiválasztása ellenére is felmerülhetnek azok előnyeit túlszámnyaló kockázatok.

Mit is értünk előny alatt? Előny lehet a pusztán pénzügyi haszon, valamint a pénz-és forrásszerzésen túlmutató egyéb kedvező körülmény, melyeket legtöbbször a projektgazda szemszögéből szokás bemutatni. A közösségi finanszírozás keretei között a vállalkozások jelentős embertömeget érhetnek el, akikkel a finanszírozás ezen módja révén lehetséges a kölcsönös együttműködés. Az együttműködés értékes és költségmentes visszajelzéssel szolgálhat a projektgazdáknak, így a vállalkozás megtudhatja, hogy mások is ugyanúgy hisznek-e a megvalósuló ötletében, és ugyanolyan értékesnek tartják-e azt. A közösségi finanszírozás által további finanszírozáskeresési lehetőségek is megnyílnak a vállalkozók számára (ld. üzleti angyalok, kockázati tőke-befektetők, bankok) valamint hatékony marketingeszközként is szolgál.¹²

Ameddig az előnyöket inkább a projektgazdák szemszögéből szokás megközelíteni, ezzel is ösztönözve őket a vizsgált alternatív finanszírozási forma alkalmazására, addig a *lehetséges kockázatok*at már a támogatók, illetve befektetők érdekeinek vonatkozásában érdemes bemutatni. A crowdfunding jellegű finanszírozás jelentős kockázatokkal jár, legalapvetőbb probléma az, hogy a kölcsönvevő hitelképességéről, a finanszírozott projekt mögött állók komoly szándékáról, valamint a projekt jövőbeli sikerességének esélyéről nehéz meggyőződni. Itt szeretném kiemelni az általam is megvizsgált az *Európai Bankhatóság* 2015-ben kiadott állásfoglalását, mely 7 kockázatot nevesít: ezek a partnerkockázat, a csalás kockázata, transzparencia hiányából és a félrevezető információkból fakadó kockázat, jogi kockázat, likviditási kockázat, működési kockázat, valamint pénzmosás kockázata.¹³

A kockázatok léte és ismerete nagyban csökkenti a projektek tekintetében felmerülő befektetői szándékot, így a jogintézmény jövőbeli eredményes fennmaradása érdekében a kockázatkezelésre és kockázatcsökkentésre irányuló lehetséges szabályozási intézkedések megalkotása a legfőbb cél. Az Európai Bankhatóság állásfoglalása szintén részletesen foglalkozik a kockázatcsökkentéssel, a létrejövő jogviszonyban jövőben alkalmazandó rendelkezések széles körét határozza meg. Ilyen például az átvilágítási eljárások lefolytatása, a

¹¹ EURÓPAI BIZOTTSÁG: Útmutató a közösségi finanszírozáshoz, Kiadóhivatal 2015, 6. (továbbiakban: Útmutató)

¹² Útmutató 9.

¹³ EUROPEAN BANKING AUTHORITY: Opinion of the European Banking Authority on lending-based crowdfunding 2015/03., 12–18.

projektgazdák hitelképességének vizsgálata, különböző adatvédelmi szabályozások bevezetése, azonban meglátásom szerint ezen intézkedések háttérében minden esetben a *platformok kötelezése áll*, hogy egy olyan biztonságos és kijátszhatatlan közeget teremtsenek meg, ahol egyik fél részéről sem történhet meg a másik rosszhiszemű megkárosítása.

Így a kockázatkezelés az origójában elsősorban a közösségi finanszírozási szolgáltatók és az őket terhelő kötelezettségek állnak, azonban lényegesnek tartom kiemelni, hogy a felmerülő és előre minden esetben nem látható de a jogviszony jellegéből és létrejöttének körülményeiből adódóan lehetséges veszélyek és kockázatok a befektetők oldaláról is egyszerűen kivédhetőek, ha pénzügyi döntésük meghozatalakor kellő szintű elemzést végeznek annak érdekében, hogy minden esetben elegendő információval rendelkezhessenek, így kikerülve a kontraszelekciót, a kampányszeres hibás megítélését, valamint szintén a befektetők előnyére válhat az is, ha a támogatás nyújtását követően a források elköltését személyes ellenőrzi.¹⁴

3. Crowdfunding a jogalkotók szemszögéből:

Ahogy korábban már említettük a közösségi finanszírozás egy fiatal jogintézmény, mely a tényleges, valamint a befektetői motivációt és piacot befolyásoló működését hamarabb megkezdte, mint ahogy a rá alkalmazandó egységes jogot a jogalkotók konzultációk, tanulmányok, jelentések és kezdeti hatásvizsgálatok kellő mennyiségű és mélységű elkészítése és lefolytatása után megalkothatták volna.

A crowdfunding működése során felmerülő problémákat a dinamikus fejlődő joganyaga folyamatosan kívánja rendezni, hiszen nincs olyan társadalmi, illetve gazdasági közeg, ahol hosszútávon képes lenne egy ilyen nagy volumenű és tömeget mozgósító finanszírozási forma a biztonságot nyújtó jogi háttér nélküli működésre. Folyamatos veszélyt jelent a felek lehetséges rosszhiszemű eljárása, melynek célja egymás megkárosításában és pozíciójukból eredő lehetőségeikkel való visszaélésben keresendő, valamint a jogviszony alanyain kívül álló körülményekből eredő kockázatok sem elhanyagolhatóak, éppen ezért egyértelmű, hogy a közösségi finanszírozás intézménye sem létezhetett túl sokáig legalább csak az intézmény bizonyos részeire kiterjedő részleges jogi szabályozás nélkül.

3.1. JOBS Act

A 2008-as a pénzügyi válságot követő időszakot nem csak a kereslet visszaesése, a regionálisan eltérő mértékű munkanélküliség és a gazdasági stagnálás jellemezte, hanem az ezek leküzdése érdekében rohamosan meginduló technológiai fejlődés, az információs társadalmak térnyerése, valamint a pénzügy világába berobbanó innovatív megoldások is, melyek új lehetőségeket teremtettek a pénzügyi szereplők számára és a szabályozás szükségességét vonták maguk után.

Erre a szabályozási igényre leggyorsabban az Amerikai Egyesült Államok reagált, melynek eredménye a 2012. április 5-én elfogadott *Jumpstart Our Business Startups Act*, vagyis a JOBS Act megszületése volt. A szabályozás elsődlegesen az Amerikai Értékpapír- és Tőzsdéfelügyelet¹⁵ által a kisvállalkozásokra vonatkozóan bevezetett szabályozáson kívánt lazítani oly módon, hogy megkönnyítette az induló vállalkozások és a kisvállalkozások számára a tevékenységük ellátásához szükséges tőkéhez való hozzájutást.¹⁶

¹⁴ KUTI – HORNYÁK i.m. 30.

¹⁵ Securities and Exchange Commission; röviden: SEC

¹⁶ GABE, Alpert: Jumpstart Our Business Startups (JOBS) Act Overview 2022. (elérhető: <https://www.investopedia.com/terms/j/jumpstart-our-business-startups-act-jobs.asp>)

A JOBS Act értelmében a platformokon úgy tudnak tőkegyűjtő kampányt indítani a forrást kereső vállalkozások, ha rájuk más szabályok vonatkoznak, mint ami a hagyományos pénzügyi piacokon jellemző és elvárt lenne,¹⁷ ezt tette számukra lehetővé a JOBS Act azáltal, hogy úgynevezett *kivételszabályokat, mint tömegfinanszírozási mentességeket* határozott meg a közösségi finanszírozásra tekintettel. Ez lényegében azt jelenti, hogy amennyiben egy vállalkozás a tőkegyűjtése során eleget tesz bizonyos a JOBS Act -ben meghatározott kritériumoknak, akkor a tőkegyűjtést sokkal lazább, kevésbé szigorú, tehát lényegesen kedvezőbb szabályok mellett valósíthatja meg.

Milyen kritériumokat is értünk ez alatt? Elsődlegesen kiemelendő a tranzakciók volumenére megállapított korlátok, melynek értelmében a magáncégek 12 hónapos időszak alatt legfeljebb 1 millió USA dollárnak megfelelő összeget gyűjthetnek közösségi finanszírozások keresztül, valamint az egyéni befektetők éves jövedelmükhöz mérten főszabály szerint 12 hónapos periódus alatt összesen 2000 USA dollárt fektethetnek be egy, vagy akár több megindult projektbe.¹⁸

Szintén teljesítendő kritériumként van meghatározva a tranzakciókban közvetítőként közreműködő személyeknek vagy brókerként, vagy finanszírozási portálként/platformként történő regisztrációs kötelezettsége, egyrészt az Amerikai Értékpapír- és Tőzsdefelügyeletnél, másrészt pedig minden érintett önszabályozó szervezetnél. A tömegfinanszírozási mentességeket igénybe vevő kibocsátók csak akkor élhetnek a mentességből származó előnyökkel, ha értékpapírjaikat a regisztrációs és a JOBS Act-ben részletezett egyéb kötelezettségeiknek eleget tevő közvetítőkön keresztül értékesítik, valamint teljesítik a kibocsátóval és annak működésével kapcsolatos minden lényeges adatra és a kibocsátó tőkebevonással kapcsolatos tevékenységét érintő információkra kiterjedő adatközlési kötelezettségüket.¹⁹

A vizsgált törvényről összességében megállapítható, hogy jelentős és maradandó változtatásokat eszközölt az értékpapír-törvényekben, valamint a tőzsdei bevezetés folyamatának egyszerűsítésére összpontosított azáltal, hogy csökkentette a tőzsdére lépés néhány költségét és terhét mindazon kibocsátók számára, akik fentebb bemutatott kivételszabályok körében meghatározott követelményeknek eleget tettek.²⁰

3.2. Európai Parlament és Tanács 2020/1503 számú rendelete

Bevezetésként elmondható, hogy az európai kontinens országai közül egyedül az Egyesült Királyság volt az, amely a kezdetektől fogva eredményesen használta fel a közösségi finanszírozás piacát gazdaságának bővítése érdekében, azonban elkerülhetetlen volt, hogy a 2008-as válságot követően a többi európai ország is nyitottá váljon a forráshiány leküzdésének ezen eszköze iránt.

A tömegfinanszírozási kampányok nagy változatosságára tekintettel, az adott kampány jellemzőitől függően különböző uniós szabályok is vonatkozhatnak a crowdfundingra (ld. pénzmosás ellen irányelv, a pénzáttalásokat kísérő megbízási adatokról szóló rendelet stb.) azonban legfontosabb a jelen esetben az *Európai Parlament és Tanács 2020/1503 számú, az európai közösségi finanszírozási üzleti szolgáltatókról szóló rendelete*.

¹⁷ BETHLENDI – VÉGH i.m. 114.

¹⁸ RON, Kitchens – PHILLIP, D. Torrence: The JOBS Act – Crowdfunding and beyond; Economic Development Journal Volume 11 / Number 4 / Fall 2012, 44.

¹⁹ BETHLENDI – VÉGH i.m. 115.

²⁰ RON – PHILLIP D. i.m. 46.

Mi állt a rendelet megszületésének hátterében? Az unió tagállamain belül alkalmazott eltérő jogszabályi keretek akadályozták a közösségi finanszírozás uniós szintű kibővülését. A közösségi platformok képtelenek voltak megkezdeni az egész Európai Unióra kiterjedő működésüket, hiszen tagállamok által elfogadott eltérő jogszabályi hatályok megkerülhetetlen akadályokat képeztek előttük,²¹ mely hosszú időre a piac széttagoltságához vezetett.

Ahogy *a rendelet 1. cikkének (1) bekezdésében* is olvasható: „Az elfogadott rendelet egységes követelményeket állapít meg a közösségi finanszírozási szolgáltatások nyújtására, a közösségi finanszírozási szolgáltatók szervezetére, engedélyezésére és felügyeletére, a közösségi finanszírozási platformok működésére, valamint a közösségi finanszírozási szolgáltatásoknak az Unióban történő nyújtásával kapcsolatos átláthatóságra és marketingközleményekre vonatkozóan.” A rendelet további rendelkezések tartalmaz a szolgáltatókkal szemben támasztott legfontosabb követelményekről, a felmerülő kockázatok kezelésére szolgáló befektetővédelmi intézkedésekről, valamint a nemzeti hatóságok és az Európai Értékpapír-piaci Hatóság feladatairól és egymás irányába kifejtett együttműködési kötelezettségéről.

A rendelet elérte a célját, hiszen az egész Európai Unióra kiterjedő szabályok megkönnyítették a közösségi finanszírozási platformok számára, hogy egyetlen, országhatárokat átlépő rendszerben fejlesszék és kínálják szolgáltatásaikat ún. uniós címkék használatával. A lakossági befektetők és vállalkozások számára javították az ezen innovatív finanszírozási formához való hozzáférést, valamint általa a befektetők számára magasabb szintű védelem és különböző garanciák állnak rendelkezésre.

4. A Crowdfunding az egészségügyi szektorban?

A közösségi finanszírozás nagymértékben megváltoztatta a pénzügyi gondolkodóknak a közösség erejéről alkotott képét, nyilvánvalóvá vált, hogy a crowdfunding, mint alternatív finanszírozási mód eredményesen átemelhető más szektorokba is, ahol eddigiekben nem látott hatások válhatnak ki általa. Az ember életében vannak nélkülözhetetlen területek, amelyek a jólétét és biztonságérzetét, valamint az életminőségét nagymértékben befolyásolják, legyen szó oktatásról, szociális ügyekről, jogvédelemről, illetve a jelen egységben górcső alá kerülő egészségügyi szektorról, az egyén okkal várhatja el az ezek által nyújtott szolgáltatások maradéktalan rendelkezésre állását és biztosítását. De mi történik akkor, ha az egyénnek kielégítetlen igényei keletkeznek a hiányos finanszírozási források miatt?

Jelen kérdésre válaszolva szintén érdemes a közösségi finanszírozás felé fordulnunk. Itt kell bevezetnünk a *medical crowdfunding*, vagyis az *egészségügyi kiadásokra létrehozott közösségi finanszírozás* fogalmát, mely az orvosi ellátás, illetve az ahhoz kapcsolódó költségek fedezésére használt alternatív pénzügyűjtési forma. Általánosságban elmondható, hogy a crowdfunding ezen formája azokban az országokban jelent meg legelőször, ahol nem beszélhetünk általános egészségbiztosításról, azonban ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy olyan országokban is felbukkanjon az online platformokon keresztül, ahol lényegesen kedvezőbb és szélesebb az egészségügyi rendszerek által nyújtott szolgáltatások köre. Az általános egészségbiztosítás nem jelenti azt, hogy minden egyes egyén számára minden egészségügyi költség fedezésre kerül, egyes alapellátásokon kívül eső, kísérő vagy kísérleti

²¹ EURÓPAI BIZOTTSÁG: Javaslat Az Európai Parlament és Tanács rendelete az európai közösségi finanszírozási üzleti Brüsszel 2018.03.08. (elérhető: [content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0113](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/818/oj)) (továbbiakban: Javaslat)

terápiák finanszírozása hasonlóan megkerülhetetlen pénzügyi problémákba ütközhet,²² melyek a *kielégítetlen orvosi szükségletek* megjelenéséhez vezetnek.

Kutatómunkám során négy egészségügyi kiadásokra létrehozott közösségi finanszírozási kampány típust tudtam elkülöníteni egymástól annak alapján, hogy milyen felmerülő egészségügyi költségek, illetve kezdeményezések támogatására irányulnak.

Így beszélhetünk az *egészségügyi kiadások* finanszírozása céljából indított kampányokról, amelyek elsődlegesen a felmerülő orvosi szolgáltatásokat, gyógyászati segédeszközöket vagy más termékeket és gyógyszereket megfizetni nem tudó betegek zsebből fizetendő költségeinek megfizetésére irányul. Az *egészségügyi kezdeményezések* képezik a lehetséges kampányok második típusát, mely típus magába foglalja az egészségügyi intézmények számára történő adománygyűjtést, a betegoktatási programokat, a betegségtudatossági kampányokat és a globális egészségügyi missziókat. Az előző kettőtől némi eltérést mutató modell az *egészségügyi kutatás támogatása*, hiszen ebben az esetben nem a betegek közvetlen költségei kerülnek megfizetésre, hanem az egészségtudomány területén tevékenykedő tudósok a kutatómunkájukhoz szükséges forrásokat gyűjtik közösségi finanszírozási kampányokon keresztül. A *kereskedelmi célú egészségügyi innovációk* köre, noha szintén az egészségügyi szolgáltatások előmozdítását tűzte ki céljául, azonban ez sokkal inkább már befektetési alapú közösségi finanszírozásnak tekinthető, amelyeknek elsődleges célja a gyógyszerfejlesztés, terápiás innovációk, valamint komplementer és alternatív gyógyászati kezelések felgyorsítása.²³

A típusok között érezhetőek a fogalmi és a gyakorlatban felmerülő különbségek, azonban véleményem szerint mindegyik egytől-egyig alkalmas az egészségügyi ágazat számára történő piaci részvétel bővítésére, az elhanyagolt egészségügyi problémákra való figyelem felhívására és a társadalmi elkötelezettség előmozdítására.

4.1. A hazai medical crowdfunding kampányok sajátosságai

Mind a közösségi finanszírozás, mind pedig az egészségügyi kiadásokra létrehozott közösségi finanszírozás megvetette lábát hazánkban is, hiszen a már sokat emlegetett gazdasági világválság hazánk gazdaságát sem kímélte. A külföldi sikeres kampányok mintájára, az információs társadalommá válás hatására és a felmerülő költségvetési problémák járulékos jellegű kezelésére tekintettel Magyarország is nyitottá vált a közösség erejét kiaknázó finanszírozásszerzés iránt.

Hazánk lakosságának egészségügyi állapota és hazai egészségbiztosítási rendszerünk jellemzői vizsgálандó kritériumként jelennek meg. Adott egy jelentős egészségügyi kockázatokkal rendelkező nemzet, ahol a felbukkanó egészségügyi szükségleteket egy egyetlen egészségbiztosítási alappal rendelkező és erősen centralizált egészségügyi rendszer kívánja rendezni,²⁴ mely egészségbiztosítási alapot a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (továbbiakban: NEAK) kezel. A NEAK szavaival élve „Magyarországon ma az egészségbiztosítás keretein belül, megfelelő jogosultság szerint az állampolgárok *természetbeni ellátás keretében nyújtott egészségügyi szolgáltatásokat és pénzben nyújtott pénzbeli ellátásokat vehetnek igénybe*”, így elmondható, hogy a biztosítottak a legtöbb esetben

²² Ágnes, LUBLÓY: Medical crowdfunding in a healthcare system with universal coverage: an exploratory study BMC Public Health 2020, 2.

²³ Matthew J., RENWICK – Elias, MOSSIALOS: Crowdfunding our health: Economic risks and benefits, Social Science & Medicine, ScienceDirect 2023, 50–51.

²⁴ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2021), Magyarország: Egészségügyi országprofil 2021, State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels, 7.

térítésmentesen tudják igénybe venni az egészségügyi szolgáltatásokat, azonban így is felmerülhetnek olyan plusz költségek, amely jelentős megterhelést okozhatnak a betegek számára. A várólisták és a túl drága ellátások orvoslása érdekében egyre gyakrabban fordulnak a betegségben szenvedők is a közösségi finanszírozás felé.

Hazánkban a jutalom-és részvényalapú kampányok mellett elsősorban az adományalapú közösségi finanszírozás kezdte meg térnyerését. Adományalapú kampányok egyszerre üdítő, de ellenben elszomorító számban indulnak az egészségügyi szektorban: frissítő, hiszen a nagy számok jelzik, hogy a magyar állampolgárok is nyitottak a pénzügy világában megjelenő innovációk alkalmazása iránt, azonban egyben deprimáló is, hiszen ez annak is a jele, hogy a hazai (valamint más országok) egészségbiztosítási rendszere nem elegendő önmagában ahhoz, hogy polgárai felmerülő szükségleteit maradéktalanul kielégítse.

Ebből a tényből kifolyólag sokan az *egészségügyi rendszer kudarcaként* vélekednek a medical crowdfunding intézményéről. Véleményem szerint ez nincs így, hiszen annak ellenére, hogy a meglévő rendszer esetleges hibái és hiányosságai úgy mint, az ellátásokhoz való hozzáférést nehezítő akadályok és a rendelkezésre álló szolgáltatások véges köre hívták életre az egészségügyi kiadásokra létrehozott közösségi finanszírozást, azonban ennek a célja soha sem az volt, hogy a meglévő egészségbiztosítási rendszerrel versenyezzen, hanem hogy azt kiegészítve megoldást jelentsen a fennálló problémákra és időt biztosítson mindaddig, amíg az ellátórendszer saját hiányosságait nem tudja hosszútávon kezelni.

Így a vizsgált finanszírozási forma *kiegészítő és járulékos jellege* dominál, hiszen meglátásom szerint egy már működő egészségbiztosítási rendszer mellett tudja a legjobban kifejteni a hatását, mivel egy létező egészségbiztosítási rendszer hiányosságait könnyebben képes pótolni, azonban annak létét teljes egészében nem tudja helyettesíteni.

Záró gondolatok

Az elmúlt években a crowdfunding vitathatatlanul világszerte dinamikusan növekvő finanszírozási formává vált, ez a növekedés pedig az elkövetkezendő években is folytatódni fog. A jogalkotók, pénzügyi gondolkodók, pénzügyi szereplők és az ambiciózus átlagemberek is folyamatosan felfedezték a benne rejlő lehetőségeket, egyre több szektorban figyelhető meg a térnyerése és általa egyre nagyobb számban indulnak és zárulnak le kampányok.

Jelen munkám csak egy kis szeletét mutatta be ezen alternatív finanszírozási formának, hiszen a témával kapcsolatos fontos kérdések lehetnek még többek között a vizsgált finanszírozási mód adójogi vonatkozásai, a befektetői magatartás pszichológiai elemzése, a megindult kampányok valószínűsíthető sikerének a vizsgálata, a crowdfunding gazdaságra gyakorolt hosszútávú hatása és még sok más megválaszolatlan felvetés, amelyek fejtegetése jövőbeni kutatómunkák hosszú sorának tárgyát fogják képezni.